

آموزش معلمان در ژاپن

پدیدآورده (ها) : ملایی نژاد، اعظم

علوم تربیتی :: رشد معلم :: بهمن 1382 - شماره 179

از 10 تا 13

آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/258288>

دانلود شده توسط : خدیجه ترکی

تاریخ دانلود : 18/12/1393

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

در ژاپن آموزش معلمان

کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

پیوند «مهارت در دانش» با «مهارت در شیوه‌های یاددهی-یادگیری»، تسلط بر راهبردهای آموزشی در شرایط متفاوت یادگیری‌های دانش‌آموزان و... تأکید کرد. همچنین با اعلام این اصل که هیچ اصلاحی نمی‌تواند بدون همکاری و مشارکت معلمان موفق شود، بر توجه به مشارکت معلمان در تغییرات بنیادی تأکید ورزید.

در کتاب «تفکر درباره تحولات آینده آموزش و پرورش» نیز که محصول گردهمایی‌های سال‌های ۱۹۸۰ و ۱۹۸۱ «یونسکو» است، آمده است: «تحول در نقش معلم، موجب شد در برنامه‌های تربیت معلم تغییراتی پدید آید. از جمله این که اغلب کشورهای پیشرفته دوره‌های تربیت معلم را طولانی‌تر ساختند و برای معلمان کارآموزی‌ها و بازآموزی‌هایی پیش‌بینی کردند. همگام با این تحولات، منابع دانش و اطلاعات نیز رو به فزونی گذاشت و از این طریق به محتوای برنامه‌های تربیت معلم و کتاب‌های درسی و برنامه‌های آموزشی، مطالب و موضوعات جدیدی افزوده شد. اما این تحولات و تغییرات، مشکلات غیرقابل‌انتظاری را به وجود آوردند و موجب شدند، این تفکر شکل بگیرد که برنامه‌های خرد و اصلاحی آموزش و پرورش و در صدر آن‌ها اصلاح و بهسازی تربیت معلمان و مربیان ورزیده و کارآمد باید به صورت گسترده و فراگیر صورت گیرد. در این راستا تربیت معلم به عنوان فرایندی پیوستار، آموزش پیش از خدمت و تربیت حین خدمت را مورد توجه جدی قرار داد.»^۲

آموزش پیش از خدمت در ژاپن

ژاپن از جمله کشورهایی است که در زمینه آموزش معلمان، اقدامات جدی انجام داده است. در این کشور، برنامه‌های تربیت معلم به وسیله کالج‌ها و دانشگاه‌ها و با تصویب وزارت

تربیت معلم را می‌توان از جمله حساس‌ترین و مهم‌ترین مؤلفه‌های نظام‌های تعلیم و تربیت دانست؛ چرا که موفقیت و یا عدم موفقیت در ایجاد تحول در نظام‌های آموزشی، منوط به توانمندی‌ها و قابلیت‌های حرفه‌ای معلمان است که مجریان اصلی برنامه‌ها در محیط واقعی هستند.^۱ بی‌دلیل نیست که ژاپنی‌ها می‌گویند، شایستگی هر نظام آموزشی، به اندازه شایستگی معلمان آن نظام است. لذا توجه به تربیت معلم با توجه به چالش‌های جدید، امری ضروری است. این مقاله در نظر دارد، ضمن پرداختن به اهمیت آموزش معلمان، مروری نیز بر نظام تربیت معلم ژاپن داشته باشد.

ضرورت بازنگری برنامه‌های تربیت معلم

پس از دهه ۱۹۶۰ میلادی به دلیل تحول در مفهوم توسعه، «تعلیم و تربیت» در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جایگاهی ویژه یافت و نقش نیروی انسانی آموزش دیده و تأمین آن برای توسعه جوامع در اولویت قرار گرفت. در واقع توسعه مفهومی انسانی پیدا کرد. لذا برای دستیابی به هدف‌های توسعه، سرمایه‌گذاری‌های جدی صورت گرفت.^۲

در ربع آخر قرن بیستم، تلاش‌هایی جدی در زمینه توجه به افزایش کیفیت نظام‌های آموزشی به عمل آمد. در همین راستا، توصیه‌نامه اجلاس بین‌المللی تعلیم و تربیت، در سال ۱۹۹۶، آموزش و پرورش را به عنوان بهترین انتخاب و کلید طلایی برای رویارویی با چالش‌های موجود اجتماعی معرفی کرد. از آن‌جا که تحقق هر آرمانی در آموزش و پرورش در گرو معلم به عنوان نیروی انسانی است، در این اجلاس بر تقویت نقش معلم، افزایش حرفه‌مندی‌های وی براساس تغییر بنیادی در شیوه‌های آموزش دادن به او، ایجاد علاقه به یادگیری در طول عمر،

آموزش، علوم و فرهنگ تهیه می شود. دانشگاه ها و کالج ها برنامه درسی خود را مطابق با برنامه ای درسی که توسط مرکز "EPCL" و مرکز ایجاد استانداردهای آموزشی، تهیه می شود، تدوین می کنند. بخشی از این مرکز که در سال ۱۹۸۸ تأسیس شده است، وظیفه تهیه جزئیات برنامه درسی معلمان و حداقل واحدهایی را که باید در دانشگاه ها بگذرانند و نیز حداقل واحدهای هر موضوع درسی را در ارتباط با نوع گواهینامه ها به عهده دارد. برای معلمان سه نوع گواهینامه وجود دارد:

۱. گواهینامه عالی با مدرک فوق لیسانس
۲. گواهینامه لیسانس برای دبیرستان
۳. گواهینامه فوق دیپلم برای ابتدایی

معلمان مدرسه های ابتدایی، یک دوره دوساله را در کالج های تربیت معلم می گذرانند و معلمان دبیرستان ها دوره ای چهارساله را در دانشگاه ها طی می کنند. اکثر معلمان دارای مدرک فوق دیپلم هستند و تقریباً ۷۵ درصد همه کالج ها و دانشگاه ها دوره

مخصوص تربیت معلم را دارند. استانداردهای مخصوص تهیه شده توسط وزارت آموزش و پرورش، ساعات و واحدهای خاص موضوعی و واحدهای مربوط به تعلیم و تربیت را مشخص کرده است. بیش تر واحدهای مربوط به آموزش و پرورش، برای دوره های پایین تر ارائه می شوند و افرادی که قرار است در سطوح بالاتر تدریس کنند، لازم است بیش تر واحدهای مربوط به موضوع خاص رشته را بگذرانند. معلمان آموزش دیده، باید حداقل دو و حداکثر چهار هفته در مدرسه محل زندگی خود به تمرین معلمی بپردازند. آن ها در پایان دوره، گواهینامه دریافت می کنند.

دانشگاه های ملی تربیت معلم، برای دوره های کارورزی معلمان، مدرسه های خاصی را در نظر می گیرند تا دانشجو معلمان بتوانند در آن ها به تمرین معلمی بپردازند. همچنین در این برنامه از مدرسه هایی که تمایل به مشارکت دارند نیز استفاده می شود.

برنامه های آموزشی پیش از خدمت معلمان مدرسه های ابتدایی ژاپن، برای کمک به بهبود وضعیت معلمان طراحی شده اند. این

منظور افزایش توانایی‌های معلمان، شامل چهار محور: خودراهبری، خودآموزی، ابراز وجود، خودارزیابی و نیز تشریک مساعی معلمان با یکدیگر، با شاگرد و با والدین ارائه می‌کند.

شرایط معلمان

انتظارات از افرادی که تمایل دارند وارد حرفه معلمی شوند، بسیار بالاست. لذا افرادی که قادرند این انتظارات را برآورده سازند، وارد این حرفه می‌شوند. از معلم ژاپنی انتظار می‌رود در ارتباط با دانش‌آموزان خود احساس مسئولیت کند. این مسئولیت تنها به ساعات کلاسی محدود نمی‌شود، بلکه رفتار بیرون از مدرسه دانش‌آموزان را نیز دربرمی‌گیرد. معلمان دانش‌آموزان خود را تشویق می‌کنند که شهروندان خوبی باشند. آن‌ها اخلاق فردی و اجتماعی را از طریق برنامه درسی

تلفیقی آموزش می‌دهند. همچنین به عنوان ناظر در باشگاه‌ها، تیم‌های ورزشی و سایر گروه‌ها شرکت می‌کنند. علاوه بر این، آنان مسئولیت‌های بسیاری در قبال سایر معلمان هم‌ردیف خود دارند و در فعالیت‌های گروهی مربوط به ارتقای روش‌های تدریس حرکت می‌کنند.

اتاق معلمان در مدرسه‌های ژاپن به نحوی طراحی شده است که تسهیلات لازم را برای تشریک مساعی آنان فراهم می‌سازد، نوعاً همه معلمان در یک اتاق بزرگ در کنار یکدیگر و با افراد هم‌گروه خود در یک موضوع درسی خاص، دور یک میز مخصوص می‌نشینند. در بیش‌تر مدرسه‌ها، فعالیت‌های روزانه با تشکیل جلسه‌ای

آموزش‌ها برنامه‌ریزی شده هستند و با فعالیت‌های تحقیقی و تشریک مساعی همراهند. به دانشجو معلمان یاد داده می‌شود که چگونه از راه ارتباط با دانش‌آموزان و دیگران می‌توانند از یکدیگر بیاموزند و چگونه مهارت‌های خود را در زمینه یادگیری در طول عمر افزایش دهند. آن‌ها می‌دانند که تجربه کردن، خودآموزی، پذیرش انتقاد، و خودارزیابی، مهم‌ترین بخش‌های این فرایند آموزشی هستند. به علاوه، کارگاهی آموزشی در آخرین برنامه آموزشی دانشجو معلمان وجود دارد که آنان را در یک دوره طولانی، درگیر فعالیت‌های خودارزیابی و بهبود روش‌ها می‌کند. این دوره، الگویی جدید به

سایر کشورها و نیز نسبت به کارکنان مشاغل دیگر در ژاپن، از اعتبار و احترام بسیار بالایی برخوردارند.

نتیجه گیری

در رویارویی با چالش های آینده، آموزش و پرورش سرمایه ای اجتناب ناپذیر است. تحقق هر آرمانی در آموزش و پرورش، در گروی نیروی انسانی آن یعنی معلمان است که عامل اجرایی آرمان ها در محیط عملی هستند و هیچ اصلاحی بدون همکاری و مشارکت فعال آنان انجام نخواهد شد. لذا توجه و بازنگری در برنامه های تربیت معلم، چه قبل و چه حین خدمت ضروری است. بسیاری از کشورها در سال های اخیر توجه خاصی به این امر نشان داده اند. در این راستا نگاهی به برنامه تربیت معلم در ژاپن، نشان می دهد، این برنامه ها به نحوی طراحی شده اند که خودانگیزگی، احساس مسئولیت، علاقه به کار گروهی و توانایی ارزیابی پیشرفت کار در معلمان پرورش یابد و به موازات آن معلمان ژاپنی از ارزش و احترام بالایی، هم به لحاظ علمی و هم به لحاظ اخلاقی و حرفه ای، نسبت به کارکنان مشاغل دیگر اجتماعی برخوردارند.

زیرنویس

(قانون گواهی کردن آموزش و پرورش) * Educational Personnel Certification Law

منابع

۱. مهر محمدی، محمود (۱۳۷۴). مقایسه تربیت معلم ایران با جمهوری فدرال آلمان. خلاصه مقالات همایش علمی-کاربردی بهبود کیفیت آموزش عمومی. اداره کل آموزش و پرورش شهر تهران.
۲. مهر محمدی، محمود (۱۳۷۹). بازاندیشی فرایند یاددهی-یادگیری و تربیت معلم. انتشارات مدرسه.
۳. رؤف، علی (بی تا). بررسی جنبش جهانی برای بهسازی تربیت معلم. گزارش تحقیقی. پژوهشکده تعلیم و تربیت.
۴. لويس، کاترین و تسوجیدا. مبانی آموزش و پرورش ابتدایی در ژاپن و مقایسه آن با آمریکا. ترجمه محمدرضا سرکارآرانی (۱۳۷۸). فصلنامه پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت. شماره ۱۳ و ۱۴. تابستان ۱۳۸۰.
5. Nohara David, (1997), The Training Year: Teacher Induction in Japan, <http://www.ed.gov/pubs/APEFC/ch4.html>
6. Myint Myint San: (1999); Japanese Beginning teachers perceptions of preparation and professional development; Jurnal of Education for Teaching; Abingdon. Vol. 25.
7. Lamie; Judith M. (1998); Teacher Education and Trianing in Japan; Jurnal of Inservice Education. Vol. 24, NO. 3.
8. Sarkar Arani MohammadReza (2001), School-Based In-service Teacher Training in Japan.

درخصوص یک موضوع اصلی که قبلاً اعلام شده است، آغاز می شود. معلمان، معمولاً فرصت کوتاهی دارند تا با افراد همگروه خود در مورد آن موضوع به بحث و تبادل نظر بپردازند. جلسات طولانی تر معمولاً در طول هفته برگزار می شوند؛ به نحوی که معلمان با افراد همگروه خود، راجع به طرح مطالعه برای هفته بعد و نیز مسائل و مشکلات مربوط به کلاس خود بحث می کنند.

در مقایسه با معلمان بسیاری از کشورهای اروپایی، معلمان در ژاپن متزوی نیستند. یک روز کار معلمی توأم است با ایجاد توازن بین آموزش به دانش آموزان و کار با دیگران. این امر برای پیشرفت و توسعه تدریس معلمان برنامه ریزی شده است. معلمان همچنین با گروهی دیگر از معلمان که موضوع مشابه آنان را تدریس می کنند، تشریک مساعی می کنند. آنان برای هماهنگی در امور جاری برنامه ها و جلساتی را طراحی می کنند. برای مثال، در این جلسات مدلی برای نمایش کلاسی طراحی می کنند که توسط سایر معلمان و ناظران از خارج مدرسه مورد مشاهده قرار می گیرد.

پرورش حرفه ای معلمان که بر مشاهده مشترک و شرکت همگانی در مباحث کلاس درس استوار است، به آن ها این امکان را می دهد که روش های یکدیگر را در ارائه یک برنامه درسی در کلاس، با هم مقایسه کنند و از این مقایسه و تبادل نظر درباره روش های گوناگون، ارائه برنامه درسی واحد را بیاموزند و توانایی های حرفه ای خود را بالا ببرند. آن ها در مباحث مشترک خود می آموزند که آموزش مؤثر کدام است و واقعاً چه چیزی برای یاد دادن اهمیت دارد.

معلمان ژاپنی با بررسی محتوای آموزشی، سعی می کنند اهمیت آنچه را که باید آموزش دهند، کشف کنند. معلمانی که برای دوره ابتدایی تربیت می شوند، می آموزند که به پرورش همه جنبه های شخصیت دانش آموزان کلاس اعتقاد داشته باشند و این احساس در آن ها تقویت می شود که وظیفه اصلی و مهم ترین مسئولیت آنان توجه به همه دانش آموزان است و نه صرفاً دانش آموزان مستعد و توانا.

معلمان در ژاپن بیش تر وقت خود را در مدرسه می گذرانند. به طور معمول یک معلم ژاپنی از ساعت ۷:۳۰ صبح تا ساعت ۶ بعدازظهر در مدرسه است و معلمان جوان تر وقت بیش تری را در مدرسه سپری می کنند. آن ها در قبال همه این مسئولیت ها، در مقایسه با